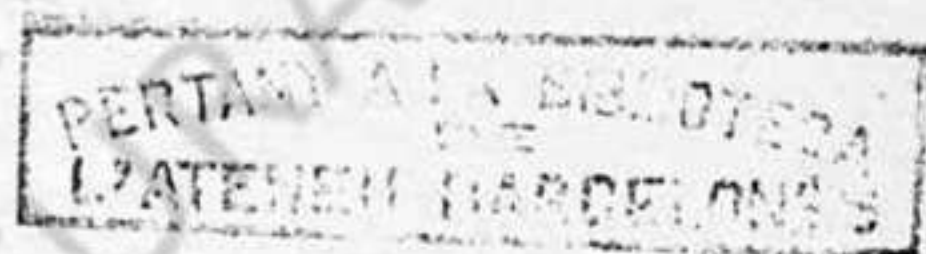

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

LA RENAIXENÇA

Miquel S. Oliver, diu: “Espanya, en la història de la qual brilla una espècie de llei natural que pot condensar-se en aquesta forma: decau i s’extenua a mesura que es centralitza i uniforma”. Aquesta frase és lapidària, ja que la història no ment quant a aquest aspecte, com ja hem demostrat en els nostres editorials anteriors i podríem encara demostrar més detalladament i específicament si disposéssim del temps i de l’espai necessari.

Des de principis del segle XVIII, quan s’abandona completament l’ús escrit de la nostra llengua, fins a començaments del XIX, en el qual l’alba del renaixement literari apunta, és quan Mallorca és més província, més grisa, més colònia. I és que amb la mort i la renaixença de la llengua pròpia, les regions perden i recobren la seva personalitat nacional.

El romanticisme, entre altres causes, desvetllà a Catalunya, a principis del segle XIX, la consciència nacional. I l’ús de la llengua pròpia en la literatura fou el fonament en el qual es bastí l’esplendorosa reintegració de la personalitat actual, i és que

“Poble que sa llengua cobra
es recobra a si mateix”.

La llengua, doncs, ha estat el fonament principal de la renaixença catalana, unit, això sí, a l’estudi de la història, del folklore i d’al-

tres matèries, emparades en l'enyorança dels drets i usos perduts. I la llengua serà també per a Mallorca, el vehicle del seu recobriment.

Aquell moviment, iniciat a Catalunya a començaments del XIX, aviat transcendí a Mallorca, on En Tomàs i En Marian Aguiló i En Jeroni Rosselló foren els precursors de la renaixença.

Entre els primers fills de Mallorca que conrearen literàriament la llengua popular, després de la desfeta, cal esmentar En Tomàs Aguiló i Cortès (pare), el qual, ja en 1834, publicà la tercera edició de la seva obra "Rondaya de rondayes", obra que, malgrat ésser escrita en estil popular, no es pot comptar encara com a simptomàtica de la renaixença. Més intenció literària hi ha en el fons de les poesies del mateix Aguiló, publicades devés l'any 1846.

Precedents notables de la nostra renaixença són el "Diccionari mallorquí" i la "Gramàtica de la llengua mallorquina", d'En Joan J. Amengual (Guasp 1835).

En 1840, es produeix el fet literari que fa germinar la llavor de la renaixença. En Tomàs Aguiló (fill), En Josep M.ª Quadrado i N'Antoni Montis, funden el setmanari "La Palma". El romanticisme dels fundadors de "La Palma" es manifestà principalment en el culte a la història i la devoció a la tradició local. Tots els treballs d'aquest setmanari són inspirats en la idea de retornar el poble a aquest culte i a aquesta devoció. Una de les coses que més contribuïren a donar a l'escola mallorquina plena consciència de l'ideal restaurador de l'esperit nacional, fou indubtablement l'estudi d'En Quadrado sobre els "Poetas mallorquines", malgrat recomanar-hi, l'autor, l'oblit de la llengua pròpia per a adoptar el castellà, com únic vehicle literari.

"La Palma" morí en 1841. En 1842 es publica "El Laurel literario", i en 1843 "El Estudiantón", on per primer cop apareix alguna mostra de poesia mallorquina. També en trobem en "La Estrella Balear" (1844), i en "El Propagador Balear" (1846).

El patriarca de la nostra renaixença fou En Marian Aguiló. Les seves primeres composicions mallorquines daten de 1842. En Marian Aguiló, amb l'exemple del "Gaiter", s'incorporà a la causa de la renaixença catalana, de la qual n'és una de les primeres figures, i al seu torn, la seva influència fou decisiva entre els nostres ascendants. A la seva iniciativa, sorgiren els primers poetes de l'escola mallorquina: En Jeroni Rosselló, En Josep Lluís Pons i Gallarza, En Guillem Forteza, En Miquel Victorià Amer i altres. En Marian Aguiló acomplí la definitiva unió o aliança literària entre Catalunya i Ma-

llorca, que tants bells fruits ha donat a la moderna literatura catalana.

Desitjosos que aquest ressorgiment literari arribés al poble, removent les seves arrels més fondes, apareixen els nostres comediògrafs, i N'Alcàntara Penya, En Ferrà i En Singala, omplen tota una generació que, rient, rient, es va fent seva novament la llengua desterrada. El ressorgiment actual del teatre mallorquí, que a la "Sala Mallorca" ha trobat tan bon acolliment per part del públic i de l'empresa, és un bell auguri i una tasca patriòtica que mai no s'hauria d'abandonar.

Un dels elements, encara que indirectes, que més contribuïren a l'inici de la nostra renaixença pràctica i política, fou la "Sociedad Económica de Amigos del País", fundada a Palma l'any 1778, i que pot ostentar una bella història social, plena de desinterès particular i de gran profit per a Mallorca.

L'escola literària mallorquina, seguint el camí obert per Marian Aguiló, ha arribat al cim de la glòria, amb En Miquel Costa i Llobera i En Joan Alcover, i entre aquests i el patriarca es desplega tot un estol de compatricis admirables per la seva constància i la seva fe. Aquesta escola encara subsisteix, i ella és la depositària actualment de l'ideal de la reintegració nacional.

Quan més es desvetllava la nostra consciència renaixentista literària, més es feia patent el divorci entre aquesta i els partits polítics, subjectats pel caciquisme més funest i de més denigrant servilisme, les regnes del qual es retenien a Madrid, mentre aquí els drets s'obtenien com una mercè, la justa exigència es convertia en petició humil, i s'admetia el tracte de colònia com un do superior del qual no érem dignes.

Qualque temptativa d'independència política s'intentà, però els tentacles dels cacics, amb tota la força del poder omnipotent a les seves ordres, l'extrangulà en flor, i el seu grat perfum es perdé en l'infinit, talment la rosa davall del cedre.

A principis de 1923, es fundà l'"Associació per la Cultura de Mallorca", la qual, malgrat trobar-se poc temps després en plena època dictatorial, sembrà una bona llavor en el camp de les nostres reivindicacions i dels nostres anhels espirituals i polítics. Però aquesta "Associació" hagué de tancar també les portes temporalment a causa de les coaccions i persecucions dels dictadors, i, desafiant totes les inclemències del temps i com una sola flor dins el desert, sorgí a la palestra LA NOSTRA TERRA.

Abans del Directori, solament uns quants idealistes, motejats d'illusos i de folls pels nostres savis polítics provincians, ens dèiem autonomistes i havíem d'aguantar totes les ironies de les masses. Durant la dictadura, aquells savis polítics restaren muts, situats còmodament en la seva suficiència aspectant, i criticant i prometent grans coses en el pervindre a cau d'orella. Sols aquells quatre desgraciats idealistes de l'autonomia aguantaren els embats i els temporals.

Cau la Monarquia, arriba la República, i sorgeixen per totes parts partits polítics nous i en els seus programes, l'autonomia.

Aquesta és la situació actual. La renaixença literària de la llengua és un fet a Mallorca. La cultura autonòmica va obrint-se camí i espargint-se entre el poble a poc a poc. Manca, ara, que els partits polítics es posin d'acord.

L'any passat, s'aprovà un projecte d'Estatut Autonòmic en una Assemblea celebrada en el Teatre Principal. Aquell projecte s'havia de rectificar, degut als termes de la nova Constitució Estatal. Darre-rament, en una Assemblea celebrada a la Diputació pels Ajuntaments de l'illa, s'ha acordat redactar un nou projecte d'Estatut.

Davant totes aquestes coses i tenint de part nostra la raó i el dret, ens hem de declarar optimistes, i malgrat totes les resistències, actives i passives, hem d'augurar el triomf de les nostres idees, avui o demà, i hem d'esperar amb confiança veure reintegrada Mallorca a la seva personalitat.

C A R G O *)

(FRAGMENTS)

DE PALUEL-MARMONT

A quina hora sortirem, capità?
—Tot d'una que haurem acabat de carregar.

Oneja a popa, des de bon matí, la bandera francesa, i, al cim del pal major, la contrassenya—vermell i verd—de la companyia. “La sortida està prevista per a les 15” es llegeix, escrit amb guix, a una pissarreta penjada al portaló. Però són las 4 i mitja i ara mateix han hissat al trinquet la bandera P, del Codi internacional, això és, el pavelló blau amb un dau blanc que assenyala que la nau ha de sortir.

“Tot d'una que haurem acabat” ha dit el capità!

Tal com van les coses n'hi ha, encara, per més de dues hores. Ja poden els *gigres* treballar a la màxima pressió i els mariners fer la hissada i l'arriada amb tota pressa; la velocitat de la càrrega queda sempre a mercè de la gent de la colla i aquesta, que és la que en el moll posa les mercaderies al costat del vaixell confiant-les els ganxos de les càbries i a dins les cales cuida de l'estiba, decididament s'ho ha pres amb molta calma.

Tanmateix, qualsevol observació seria inútil i, a més, riscaria de tenir conseqüències desagradables. Convé al destinatari, a l'armador i al cap de colla fer els ull grossos abans que tot no se'n vagi en orris.

Així, doncs, no cal fer altra cosa que esperar pacientment que estiguin carregats tots aquests bocois, caixes, taulons, i sacs... El capità ja ho ha dit i no podia dir sinó això: “sortirem quan haurem acabat”.

Un poc abans de les 6, el cap de colla ha vingut a avisar al capità:

*) De l'anglès *cargo boat*: nau exclusivament destinada al transport de mercaderies.—N. del T.

—Dins mitja hora tot estarà carregat!

La nova ha estat tramesa al primer oficial, juntament amb aquesta ordre:

“Llests per a aparellar a les 6 i mitja”.

Seguidament, el capità fa donar tres cops de sirena per a cridar el pràctic i a fi que aquest sàpiga quin és el vaixell que el demana, s'hissa, al mateix temps, la bandera O — blava amb franja blanca.

A les 6 i mitja, no quedava ni un pam de moll per a desembarassar, ni un recó de cala per a omplir. La nau i la tripulació “llests” per a la sortida: el capità i el pràctic al pont, el primer oficial al castell de proa a la vora del molinet de salpar, el segon oficial a popa, on, dintre de poc, vendrà a amarrar-se un remolcador, i el tercer oficial al centre assegurant, amb el gest i la veu, l'enllaç.

Es comença per “cobrar” els calabrots que mentre la nau és a port l'uneixen al moll i simultàniament un remolcador asmàtic, després de descriure una ben retallada corba, vengué a col·locar-se a baix de la popa i s'hi amarrà.

—“Llests”!—cridaren des d'aquest lloc.

Mentrestant, el capità en el pont havia agafat la manivela del “telègraf”—una mena d'esfera de rellotge en la qual, però, no hi ha hores sinó aquestes indicacions: “Atenció—Poc a poc—Avant—Enrera—Para...” i amb el seu característic repicar de campanetes les tramet fidelment al primer maquinista, a baix al departament de màquines.

Tot seguit, el pràctic cridà al primer oficial encastellat a proa:

—Vira poc a poc!

Enmig d'un terrabastall de raigs furients de vapor i fressejar d'engranatges, el molinet començà a fer pujar la cadena que, primer, s'alçà un poquet i posant-se, després, tivant, estirà l'àncora. Aquesta s'aguantà ferma, i fent cedir la proa del vaixell, l'obligà a marxar vers ella. En el mateix moment, el remolcador emprengué la tasca d'arrossegar-nos cap al centre de la dàrsena, i així suament i sense sotragades ens decantàrem del moll.

—Una palada endarrera!—indica el pràctic al capità.

I aquest, amb el telègraf, ordena a la màquina:

“Enrera—Poc a poc... Para.”

Començava la maniobra. Aquesta acrobàcia nàutica que consisteix a fer girar un vaixell de 100 metres dins una dàrsena de 150, encerclada de molls, plena de cadenes, curulla de navilis i de barcases, posant-lo, sense fregar enlloc, amb la proa cap a la sor-

tida. Reduït a la 80.000^a, podria ésser un magnífic número de Music-hall perfectament capaç de tenir el públic emocionat per espai de quaranta-cinc minuts o fins i tot d'estusiasmar-lo. Ara que un marí no demana pas tant: la regla que regeix la maniobra és molt senzilla: surt sense incidents, no se'n parla. Que rasqui, però, tan sols la pintura de la nau i es juga la carrera.

Direu, és del pràctic segurament de qui ens parlau. Res d'això. Parl del capità, el qual a l'entrada o a la sortida de port i malgrat la presència i comandament efectiu del pràctic és el sol responsable i, conseqüentment, el sol repreensible...!

A proa, el molinet vira seguit, seguit, salpant la cadena. A cada "grillet", un grillet de marí—és a dir, a cada trenta metres (1) cobrats—, el contramestre pica tants cops de campana com grillets hi ha encara dins l'aigua.

Un xiulet. És el primer oficial que avisa que la cadena està a plom de l'àncora; amb una forta estirada serà ara ella la que amollarà.

El molinet augmenta els seus esforços, bleixa, panteixa, sembla gonflar-se com un pit, i, a la fi, l'àncora es desprèn del fons. Dos xiulets ho adverteixen al capità.

—Una palada endavant,—diu el pràctic.

"Avant—Poc a poc... Para", sonen les campanetes del telègraf.

Els pals, les xemeneies, els hangars, les cases es desplacen lentament de dreta a esquerra.

Viram.

El remolcador a popa passa d'estribord a babord.

—Estribord!—mana el capità.

—Estribord—, repeteix el timoner fent voltar la roda del timó.

—Avant, tota!—cria el pràctic.

"Avant, tota"—, repeteix el telègraf.

Després, immediatament:

—Enrera, tota!

Avançam tres metres i en reculam altres tres, tal com es fa—proporcions guardades—quan es vol col·locar un auto a la vorera de l'andana d'un carrer en l'espai deixat lliure per altres dos cotxes. Aquesta maniobra enutjosa i delicada la recomençam quatre, cinc, sis vegades... i cada embranzida de l'hèlix ens fa girar un poc.

(1) A França; a la nostra marina el "grillet" té vint-i-cinc metres.—N. del T.

El paisatge de terra ha anat lentament mudant de lloc; ara és el mar el que tenim per proa, però per enfilars la sortida de la dàrsena, encara hem de girar més.

—Tot a estribord!—comanda el capità al timoner.

—Estribord, tot!—contesta aquest.

A la vegada el pràctic diu al capità:

—Avant, poc a poc.

“Avant, poc a poc”—, tramet a les màquines el telègraf.

I tot seguit el pràctic, fent tornaveu amb les dues mans, crida, girant-se a popa:

—En banda el remolc!

El tercer oficial i després el segon repeteixen, com un eco, aquesta ordre. La maniobra no es fa, però, tan ràpidament com el pràctic desitja. El remolcador segueix unit a la nostra nau amb la seva fina “estatxa” d’acer.

—Veiam si d’una vegada amollaràs aquest os!—rondina malhumorat.

A la fi, l’amolla i l’“estatxa” cau a l’aigua, cinglant-la amb forta fuetada.

—A la via!—ordena el capità.

—A la via!—repeteix el timoner.

L’hèlix volta pausadament, acompassadament.

Sortim.

El pràctic encèn una cigarreta i estreny la mà del capità.

—Ja sou fora, seguiu així. A reveure.

Baixa del pont, s’encamella damunt la “regala” i llisca per l’escala de gat que penja fins a frec d’aigua.

A baix, un petit canot automòbil amb els fanals blanc i vermell ja encesos el recull i se l’emporta... A reveure!

A menys de grimpar, a la faisó dels polinesis que fan la collita del coco, fins a la perilla del pal major, no és gaire possible de trobar en un vaixell un lloc més alt que el pont del capità.

Ni tampoc un retir més silenciós, ni més propici a la solitud i al recolliment. Sols dos homes hi sojornen permanentment: el timoner i l’oficial de quart; l’un amb les mans clavades a la roda que per l’enginy del servo-motor hidràulic mou el timó, l’altre reconeixent sense parar, de babord a estribord, els deu o dotze metres que separen el fanal vermell del verd.

El primer té fixos el ulls sobre l'oscillant rosa de la brúixola i les dues ratlles verticals que marquen el rumb del vaixell. El segon fita la mirada, de dia a l'horitzó i el vespre a dos "cables" (1), observa la costa que al lluny es perfila, vigila la nau que ve de volta encontrada, escolta el cadenciós bategar de la màquina, sent sota els seus peus la vibració del vaixell com sent un pilot la del seu avió.

Aquests dos homes parlen poc. El timoner, en tot cas, no obre mai el primer la boca; i l'oficial tampoc no l'obre gaire com no sia per passar-se la pipa d'un costat a l'altre, o per ordenar una modificació de la ruta que el timoner repeteix mot per mot, a fi que aquell sàpiga que ha sentit, entès i complert l'ordre.

—Dos graus a estribord!

—Dos graus a estribord!

El vaixell gira un poquet cap a estribord.

—A la via!—diu l'oficial.

—A la via!—repeteix el timoner.

Això és tot.

Sovint, el capità se'ls uneix. Llavors són tres. Cadascun mira, observa, pensa: la conversació, però, no s'anima.

Atravessam la Mediterrània d'est a oest a l'altura, poc més o menys, del paral·lel 36.

Davant la nostra proa, s'ha post el sol engolit per les muntanyes al peu de les quals avança Punta Europa, el cap més meridional d'Espanya.

Les llunyanies semblaven ara més altes. Un vel violeta—d'un violeta blavós com sols es pot veure per aquestes contrades veïnes de l'Àfrica—s'alçava enfront dels nostres ulls a la manera d'un teló retallat abaix per la ratlla horitzontal de la mar i a dalt pel perfil ondulat de les carenes. Les vermellors de l'incendiat ponent en enfiar-se cel amunt s'anaven apagant suament. Després, passant pel roig rosat i el groc d'or, verds i blaus pàl·lids van fonent-se harmoniosament dins l'altura on, encara, cap estel no s'havia encès.

Teníem a babord, simètrica a la d'Europa per referència al pal de proa, la costa d'Àfrica; un moment poguérem veure el Mont de

(1) Cable: dècima part d'una milla marítima, o sia en xifres rodones 185 metres. És terme usat a la marina per a estimar aproximadament una distància curta.—N. del T.

les Mones, avantguarda de les muntanyes del Rif. Tot d'una, però, va amagar-se darrera una boira blavosa que era, a l'ensem, calitja i la nit que pujava.

Els reflexes de l'enrogit cel de la posta tintaven l'aigua d'un rosa pàl·lid que poc a poc morí.

Baldament la mar seguís en calma, semblava que la nostra marxa s'havia alentit, i així era; el corrent de l'Atlàntic ens entrebancava.

—No feim gaire més de 8 milles—, va dir, després d'un breu càlcul, el capità.

Bufava un oratjol manyac del noroest que sols tenia força, i ja era prou, per rebatre el fum cap a popa. Un petrolier que venia del Mar Negre i a mitja tarda ens havia avançat s'anà esfumant al lluny i aviat no vàrem veure d'ell altra cosa que el fanal de popa. Aquest va ésser el primer estel que foradà la naixent foscor.

—Un llum per l'amura d'estribord!

És l'oficial de guàrdia qui l'ha vist.

Si fàcilment no s'endevinés que aquesta immòbil petita espurna està clavada sobre el pla de la costa seria el segon estel.

—És un llumet de Punta Europa—, digué el capità.

En girar-me cap a popa, vaig descobrir, esplèndida, darrera nosaltres, la lluna que acabat de sortir semblava sospesa a un o dos metres sobre l'horitzó i el feia visible per la breu línia tremolosa del seu primer riell d'or. A banda i banda d'aquella pinzellada de llum, no-res. El cel, la mar i la nit es confonen en una sola i vasta foscúria, damunt la qual la lluna plena, nítida gota d'or, resplendeix magnífica com meravellosa medalla despresa del trencat collar de perles que el llambreig de les ones simulava escampades per la mar. Aquesta encantària prest s'esvaí. A simple vista, vérem la lluna pujar i empallidir; al mateix temps la ratlla de l'horitzó va precisar-se i la bellesa de l'espectacle minvà.

Feim sempre ruta, vers l'oest; la Polar titilleja per través d'estribord i per l'amura de babord brilla el dispar intermitent de la farola de Ceuta. A l'entretant, sense que se'ls hagi vist arribar, tots els estels han comparegut puntuals a llur quotidiana cita.

El rellotge del pont toca les vuit; la lluna, alta ja sobre el mar, s'ha esblaimat, i, pàl·lida i enfarinada, sembla mirar-nos amb posat d'enze; tanmateix, ahir així la vaig trobar bella, però era ahir i avui, fa un instant, l'he vista d'or...

Els dos llampecs blancs del far de Ceuta segueixen fent-nos

l'ullet; al mateix temps el far de Punta Europa s'apaga dues vegades.

Aqueixes dues faroles, que s'alcen enfront l'una de l'altra a l'extrema punta de dos continents oposats i les llums de les quals veim ara brillar i apagar-se ritmicament a l'un i a l'altre costat de la nostra proa, tenen, també, llurs característiques completament oposades. Sens dubte que així s'ha fet expressament per evitar als marins tota possible confusió. Ceuta: dos llampecs blancs seguits d'un llarg espai de fosca. Punta Europa: llarga llum fixa tallada per dos breus i ràpids eclipses... Dos llampecs... dos eclipses... dos llampecs...

El temps passa, aviat serem a l'Estret; ja a contraclaror de la celística va dibuixant-se la geperuda silueta del roquissar de Gibraltar.

De sobte, un mantell de blanca i bollidora escuma s'arbora damunt la mar. L'oficial de quart i el capità agafen precipitadament llurs binocles. No és res, un efecte del corrent, però vist des del pont semblava un escull.

—Si en lloc d'ésser per aquestes aigües—diu l'oficial de guàrdia—ens haguéssim trobat pels voltants de Madagascar, que prompte hauria cridat: “Tot a estribord”.

Aquest comentari fa somriure el timoner, el qual sens dubte pensa que ell hauria obeït l'ordre amb tota pressa per tal d'evitar—si era possible, tan prop estàvem de la taca blanca—que la nau s'esberlés. En l'endemig, hem entrat dins els serrells d'escuma; l'efecte del fingit escull no dura, però, més que un instant i tot seguit desapareix per popa perdut en el remolí de l'hèlix.

Ran de la mar, van sorgint, a l'esquerra, les lluminàries de Ceuta i a la dreta, les d'Algeciras. Els esquerps espadats del roquer de Gibraltar, les clivelles del qual han encimentat els anglesos, tenen a la somorta claror nocturna una lívida lluïssor de paisatge llunar. Un llumet viu com una picada d'agulla sembla ara atravessar-los pel mig i a viva cadència s'apaga i s'encèn, s'apaga i s'encèn.

És el “Morse” de Gibraltar que, situat a l'entrada de l'Estret com un guàrdia de circulació en el seu lloc de vigilància, ens dona el Déu-vos-guard.

El capità agafa el manipulador que acciona la petita bombeta elèctrica encimbellada a dos metres per damunt el pont i contesta al “Morse” de Gibraltar que l'hem vist.

L'anglès ens senyala "Atenció", després:

—What ship? (Qui sou?).

El capità respon:

—"Ville d'Arras".

—Where? (On anau?).

—Tot ho volen saber! Què li f.. a ell on anam!—diu el capità i fa l'orni. L'altre calla. Ara telegrafiarà al Lloyd de París: "Ville d'Arras desemboca l'Estret" i demà ho portaran tots el diaris de França.

Tenim Gibraltar per través d'estribord, som ja dins l'Estret; allà on fa un instant vèiem Punta Europa brilla el llum de Carnero i al lloc on vèiem aquest sorgeixen els tres llampecs blancs del far de Tarifa.

A babor nostre, davant per davant del penya-segat de Gibraltar, es retalla damunt l'incerta blavor del cel el Mont de les Mones i a la vora del mar parpallegen els llumets de Ceuta.

Per popa, dos vaixells ens mostren els llums blancs del pals i el vermell del costat de babor. Això ens indica que fan ruta cap a la nostra dreta; un d'ells sembla que va a Gibraltar. A l'altura de Ceuta, es veuen els dos fanals blancs d'un vapor, del qual, per ésser molt lluny, no es distingeix ni el vermell ni el verd; tanmateix, com que sabem que dels dos llums visibles el més baix és el de proa, podem precisar que fa també rumb a l'Estret.

Per proa, el petrolier que ha entrat a l'Estret primer que nosaltres i al qual hem tornat agafar, ens mostra el llum de popa.

Ah! és que els encontres no manquen per ací. Per passar de l'oest a l'est, del nou al vell món, de l'Atlàntic al Mediterrani, a l'Oceà Índic, al Mar de la Xina—o *viceversa*—s'ha d'atravessar aquest corriol aquàtic. És la ruta directa i la més segura. No hi deu haver memòria que jamai un vaixell no hagi passat l'Estret sense creuar-se amb altres confreres. És la *Cannebière* de les mars del món.

S'ha alçat vent fresc de l'oest i una mar llarga i sorda ens sospèn suaument. El vapor que crèiem que anava a Gibraltar segueix ruta cap a fora; va, doncs, com nosaltres. Per l'amura de babor, un altre ens mostra el seu fanal vermell; aquest ve de volta encontrada, però com que tant ell con nosaltres estem ben situats, ens creuarem sense apartar-nos ni un cabell de les nostres respectives rutes.

Més a l'esquerra, al lluny del lluny de l'horitzó, es veu un far, deu ésser el de Malabata, de la rada de Tànger.

El vaixell que ve cap a nosaltres és un *cargo* i s'acosta ràpidament perquè a ell el corrent l'ajuda. Distingim ja clarament el torterol de fum que surt de la seva xemeneia molt alta i prima. Ben prompte passa pel nostre costat, allargassat damunt l'aigua, esbullant les diamantines espurnes que el reflex de la lluna fa brollar de cada cresta d'ona. Els riells del fanals de posició baixen fent tremoladissos tirabuixons a profunditats abismals, i el seu casc amb el guspireig de la lluna i les rodones finestrelles interiorment il·luminades sembla brufat de lluentons com un vestit de clown.

Així que ens hagué passat, girà una mica cap a babor i seguí mostrant-nos el llum vermell. La seva ruta deu ésser algun port de la costa d'Espanya, Màlaga, segurament.

Hem arribat a l'altura de Carnero; el capità pren una "marcació" d'aquest far, una altra, cap a popa, del de Punta Europa i baixa a la cambra de derrota.

—Anam bé, va dir en tornar, però feim poc camí. Quatre milles i mitja en 42 minuts o sia 7 i un poc més per hora. És que tenim la correntia i el vent de proa.

Són les deu. La mar està silenciosa, sols la proa en fendir-la fa una remor monòtona i insistent com si esquincés una roba de setí.

De les entranyes del vaixell, puja el rítmic martelleig de la màquina, les veus dels fogoners i el xerricament metàl·lic de llurs pales. Adesiara, ens arriba, també, l'aspre grinyolament i el traüt de ferralla dels poals que de manera semblant als catúfols d'una sínia puguen per l'interior d'un tub d'acer les cendres dels fogons per llençar-les a la mar.

A dalt del pont, el timoner "pica" les dues campanades dobles de les deu; després silenci, ningú no diu res, ni tampoc hi ha cap ordre a donar; la nostra ruta és dreta cap a l'oest i, per ara, no l'hem de variar.

La llum del far de Carnero, que ja queda per la popa, s'ha tornat de color vermella. Això indica als vaixells que fan rumb a l'est la situació de l'escull dit de la Perla i els obliga a orsar fins que la llum altra volta blanca assenyala la bona ruta per entrar a la Mediterrània.

A babord, el far de Malabata s'acosta.

El capità l'observa.

—Quan serem pel seu nord, estarem "zafos",—diu.

Traduïdes al llenguatge dels "terrassans" aquestes paraules sig-

nifiquen: així que siguem davant Malabata haurem desembotat l'Estret, i, lliures del seus perills, l'ample oceà per la proa, el capità podrà anar-se'n a dormir.

Com que en aquests paratges la costa d'Espanya avança cap al sud, estam ara molt prop de terra, passam, segons frase marinera, fregant-la. La lluna la illumina de ple i fa clarament visibles fins les més petites afraus. Aquesta costa baixa i llarga té forma d'una esquena corbada i cantelluda; sembla un cocodril que està a l'aguait a ran de mar.

Fregant-la, també, ve en direcció contrària a la nostra un vapor. Mostra els dos llums, vermell i verd, dels costats, anam doncs, dretament l'un sobre l'altre i cal, per tant, que cadascun observi el que per aquestes avinenteses mana el codi d'abordatges, això és, que ambdós ens hem de decantar sobre estribord fins a sols mostrar-nos mútuament el llum vermell.

La mar va creixent i, encara que no brandam molt perquè les ones vénen a dret fil de la proa, les arfades són grosses. Alternativament, veim l'horitzó capbussar, reprendre després el seu lloc i, tot seguit, enfilarse amunt, amunt arrossegant amb ell la mar, els estels, la lluna i tot el que ens volta.

El vapor que venia cap a nosaltres ja ha passat, però per proa de dins la foscor altres en van sortint, i aquesta munier de llançons blancs, vermells i verds, suggereixen el record d'una petita estació de ferrocarril perduda dins la plana, lluny de tot poblat.

Compt els vapors a la vista... tres... quatre... cinc... sis. Sis vapors que fan ruta oposada a la nostra. A la dreta d'ells i a simple vista, es distingeix, com un petit dau d'argent, la blanca torra de la farola de Tarifa.

La mar que és ara d'un blau fosc vellutat i les esteles que ratllen la seva superfície clapada de taques ombrívols que, com parracs d'un drap pelut raspallat a repèl, apaguen per ci per lla la lluïssor de les ones, ens diuen que ja entram a l'Atlàntic.

Desfilen pel través d'estribord els llums de Tarifa i les seves cases blanques i baixes, que fan d'aquesta vila espanyola una germana bessona de les ciutats mores de l'altra riba.

És prop de mitja nit. El sis vaixells que fa un moment vàrem descobrir, ens passen ara, per una i altra banda, arrengrerats com un estol en ordre de batalla, i l'horitzó queda net. Ha estat d'un efecte semblant al d'una ben reeixida superposició d'imatge a un film.

Al lluny, guaita la llum roja del far del cap Espartel, el més septentrional d'Àfrica i si no hi hagués calitja veuríem també els llums de Tànger. Per moments, els nostres capbussons són més forts; les ones, no tan llargues com abans, tenen ara més altura i la proa en tallar-les alça un núvol de blanca i finíssima escuma.

El far de Malabata ja quasi pel nostre través em fa recordar el que va dir el capità.

També ell ho recorda; mirant-lo diu:

—Nord-Sud amb Malabata,—i girant-se a l'oficial de quart:

—Bona nit i bona guàrdia.

Baixa del pont i se'n va a dormir.

A estribord sorgeix Trafalgar. Hem passat l'Estret, som ja a l'Atlàntic...

MIQUEL FONT I GOROSTIZA, TRAD.

ESTANCES

DE PIERRE CORNEILLE

MARQUESA, si hi ha en ma cara
alguns indicis de vell,
recordau-vos que suara
tendrà arrugues vostra pell.

El temps a les belles coses
es complau de fer afront,
i marcirà vostres roses
com ha arrugat el meu front.

Dels planetes, la carrera
igual que jo seguireu:
el que sou vós, jo abans era;
el que jo sóc, vós sereu.

Però encara puc enjoiar-me
d'alguns tresors resplendents,
per no sentir massa alarma
de les ferides del temps.

Els joves adoreu ara;
però els que són menyspreuats
podrien durar encara
en ser aquells oblidats.

La glòria farien veure
dels vostres ulls torbadors
i, d'aquí a mil anys, fer creure
el que ens plauria de vós.

Entre la raça novella
a on mon nom serà escrit,
sols us tendrien per bella
perquè jo ho hauria dit.

Pensau-hi, bella Marquesa:
encar que un vell faci por,
bé es pot preuar la vellesa,
quan el que la té és com jo.

MIQUEL FORTEZA PINYA, TRAD.

DELS DIES TERRIBLES

1793-1799

(Continuació)

EL primer batalló de Milícies arribava, mentrestant, a Barcelona a bord dels vaixells "El Arrogante" i "San Fermín", d'una urca i dos pingües. L'oficialitat està composta del Brigadier, marquès de Bellpuig, dels coronels agregats, Antoni Barceló i Josep Nicolau; del Sergent Major, Pere Bolo; del capellà, mossèn Ramon Lull; del cirurgià Francesc Miralles. Capitans: de granaders, el tinent coronel Francesc Rossinyol Zagranada; de caçadors: el coronel Francesc Dameto Despuig, Marian Fabregues, Jeroni Alemany, Gaspar Bestard de la Torre, Antoni Dameto Sureda. Els tinentes: Jaume Serra Goyet, Josep Togores, Joan Sureda i Joan Massanet Arroyo, amb els subtenents, abanderats: Baltasar Rossinyol i Pere Ramon Vila-longa Rossinyol, i els cadets.

Quan Mallorca podia restar tranquil·la que no li serien exigits nous sacrificis, arribava de Madrid una nova ordre per la que se la comminava amb el recurs de lleves, si no aplegava amb la brevetat possible i amb destí a l'exèrcit un nombre d'homes. I a més, manava que s'aparellàs amb urgència per partir el segon batalló de Milícies. La Ciutat i el Capità General adreçaren seguidament prec a S. M., als quals acompanyaven estats verídics i justificatius que li mostrassen la impossibilitat de fer lleves que esdevendrien la destrucció de l'illa, i encarien el fet d'haver contribuït amb un servei realment excessiu, equivalent a un soldat per set habitants, cosa a que no havia arribat cap altra província. Ultra això, li demanaven que el segon batalló quedàs per a defensa de la plaça. Aquestes peticions tan raonades no eren ateses. Tot el més, aconseguien que S. M. concedís la mercè de descomptar, que ningú no pogué atènyer, del nombre d'homes demanat, els mariners i voluntaris que foren allistats des del 18 de març. I per tal de saber amb

certesa els homes aptes que es trobaven dins la ciutat, els regidors i diputats, emportats d'un zel ben lloable, començaren l'empadronament, anant ells mateixos de casa en casa. Les lleves eren demanades a tota ultrança. I el segon batalló s'embarcava cap a Roses a bord de la fragata "Venganza" que patronejava el capità de nau, Lluís Mesia. Veusací part de l'oficialitat: coronel, Joan Sureda Veri, cavaller de l'Ordre de Calatrava, marquès de Vivot. De capitans: Francesc Cotoner Sales, Antoni Sales i Cotoner, cavaller de l'Ordre de Calatrava, Miquel Togores Cotoner, comte d'Ayamans; Pere Gual Suelbes, Jaume Cifre de Colònia i altres amb els corresponents sub-tinents i cadets.

El comte de la Unió, que havia succeït en el cabdillatge de l'exèrcit espanyol, no tenia les dots militars dels seus immediats antecessors, que la mort s'emportava en un terme ben curt de temps, Ricardos i O'Reilly. El general en cap, veient greument amenaçat Ceret, objectiu que perseguia tàcticament l'enemic, per tal d'assegurar la presa del campament central de Boló, manà que fos defensada ardidament la primera posició i deixà gairebé indefensos els colls que voltaven el centre d'operacions. Aquest manament fou un desencert, puix prest l'exèrcit francès, reforçat amb forces procedents de Toló, foragitava els espanyols d'aquelles posicions; en llur fuga i empaitats sempre dels francesos, perdien en el camí homes, provisions i artilleria, i aquesta retirada durà fins que es trobaren a recer dels forts de Figueres.

Ací, per indicació del Comandant General, la Ciutat posava en peu les Milícies Urbanes de la Capital i nomenava el seus capitans: Ignasi Desbrull Sureda, cavaller de l'Ordre de Sant Joan, Joan Despuig Dameto, comte de Montenegro i de Montoro, cavaller de l'Ordre de Carles III, Ferran Xacon Cotoner, cavaller de l'Ordre de Calatrava, agutzil major de la Reial Audiència, Francesc Vilalonga Mir Truyols, Nicolau Brondo, Jordi Puigdorfila, agutzil Major de la Inquisició i Francesc Cotoner Llupia, marquès d'Ariany, Josep Despuig Fortuny, Ramon Dameto Despuig, cavaller de l'Ordre de Sant Joan i d'altres, a qui el Rei concedia graciosament la mercè, que feia extensiva als oficials subalterns, d'usar lliurement l'uniforme, compost de casaca vermella, collarí i solapa verds, jupa, calçons, forro i viu blanc, boto, galó i distintius d'or. Tot seguit, alguns eixien al carrer, rumbejant la cobejada indumentària. Després, els concedia la gràcia del fur militar mentre durassen les urgents circumstàncies actuals. A més, la Ciutat enviava a les

torres, que encara s'alcen a la nostra costa, el personal suficient per a espiar el curs dels vaixells que ancoraven ací, per tal d'alliberar-nos de la peste que flagellava els pobles africans d'Alger i Oran; les rondes marítimes i sis naus convenientment armades, conformement el pla de resguard sanitari de 1787, no es donaren un punt de repòs, fits els ulls escrutadors damunt tots els horitzons. Ja n'hi havia prou ací amb les tercianes, que feien el seu estrall; i cal esmentar en aquesta ocasió la generositat de Guillem Abri Dezcallar en protegir amb 282 lliures el servei públic de gel, tan beneficiós als pobres malalts, i que, per exhauriment, havia de portar-se de València, amb les conseqüents minves i pèrdues.

La lluita seguia desfavorable als espanyols i el rei continuava incansable a demanar nous sacrificis. Encara no eren eixuts els ulls dels pares que acomiadaren els fills que partien a la guerra, quan arribava nou manament de lleves i el reclutament de tres-cents noranta soldats. Les Autoritats, coneixent la dificultat greu en què es trobaven d'aplegar el bell floret de joves, puix aquests havien partit ja formant part dels batallons expedicionaris, i com a la seva hora respectuosament ho havien certificat al rei, ara renovellaven el record de la situació en termes alarmants. Remarcaven que, a falta de joves de primera qualitat, el que constiuïa terrible amenaça per a la població i el pervenir social, haurien de valer-se, per tal de satisfer la reial voluntat, dels casats i vidus. I perquè a aquest quadre ombrívol no hi mancassin els colors foscs en tota llur gama, aprofitaven les Autoritats tal avinentesa per certificar a les Autoritats de la Cort i Vila coronada que els cabals de la Ciutat restaven exhaurits, xuclats àvidament per les urgències de la guerra i que sentien la remor de les ales batents del geni malèfic de la fam, qui s'acostava. Demanaven que S. M. fiàs a la Ciutat trenta mil quarteres de blat, que eren mester pel nodriment dels mallorquins. I el Govern de Madrid saltava aquest terrible compromís, autoritzant a la Ciutat que posas mà a qualsevol fons de diners, enc que fos privilegiat i encara tenia la gentilesa (!) d'indicar-li els ports i els llocs on li caldria enviar per haver la quantitat de blat necessària. I amb semblant autorització, s'oferiren als qui duguessen blat, premis de dos-centes cinquanta lliures per mil quarteres; cinc-centes per mil cinc-centes; mil per dues mil i així successivament.

Sant Antelm, Colliure, Port Vendres, Bellaguarda queien un darrera l'altre en poder dels francesos i aquestes derrotes abrandaven el fervor religiós, que es manifestava en actes de públiques pregàries, que

començaven a la Seu el 31 d'agost i seguien a les esglésies i parròquies de Sant Domingo, on dos cavallers militars per torn i durant mitja hora vetllaven el Santíssim; al convent de la Concepció; a l'església de Santa Anna del Palau de l'Almudaina a iniciativa de l'Audiència; església de Sant Joan i restants. De totes les pregàries celebrades durant aquests temps tan angoixosos, se'n portà la palma la que organitzaren els P.P. Trinitaris calçats el primer de novembre. El vespre abans fou baixada la imatge de Nostra Dona dels Dolors, del camarí i col·locada damunt l'altar major. L'endemà, diada festiva, es cantava missa solemne amb sermó i l'*Stabat* de Haydn, i el predicador rebia l'almoïna, llavors acostumada, de "una lliura, deu sous y una lliura de xocolate". El capvespre, la Verge era passejada processionalment pels carrers i passava per l'interior dels monasteris de Santa Margarita i Santa Magdalena, cobricelada de pali i portada per quatre religiosos amb dalmàtiques. Quatre sacerdots seculars, vestits de sotana, capa i bonet, servaven les vares del pali. Presidia, en qualitat de Prest, mossèn Miquel Serra, Pvre. i Canonge i Rector de la Universitat, i l'assistien de diaca mossèn Joan Colom, canonge i Vicari General castrense, de subdiaca el Dr. Barceló, Catedràtic i Dómer. Darrera, el Capità General, acompanyat de la noblesa i oficialitat; després poble i tropa del Regiment de de Voluntaris de Tarragona, arribats ací després dels desastres del Rosselló. Davant d'aquesta religiosa comitiva, caminava un religiós amb una bandera morada; darrera ell, molts homes amb ciris i atxes enceses,—vuit-cents parells de llums,—cantant la lletania de tots els Sants; després la Comunitat de religiosos entonant himnes, càntics adients a les circumstàncies. El temps els ha respectat. Veusen ací algunes estrofes, on batejava l'enyorança més desolada vers uns éssers llunyans encomanats a la sort de llur destí:

*¡Oh Reina dolorosa!
 Vuestra memoria
 Nos infunde esperanza
 De la victoria.*

*.
 Haced, Madre afligida,
 Que, cuanto antes,
 Nuestros paisanos vuelvan,
 Ya triunfantes.*

I aquesta manifestació, fa notar un espectador, "fou tal el cop

de devoció i tendresa que causà al poble, que per veure-la passar tota la ciutat i el seu terme es despoblà”.

Amb tot, la presunció del trencament de la fórmula protocol·lària més insignificant motivava el seu disgust. Els PP. Carmelites celebraven amb gran solemnitat la festa de la Mare de Déu del Carme. A l'hora del sermó, eixia el predicador, que aquell dia era el M. I. Sr. Antoni Pons, Abat del Reial Convent del Cistell, vestit amb hàbit coral, pectoral descobert i bonet al cap. Sens rebre benedicció del celebrant, s'adreçava a la trona, acompanyat de la comunitat, un patge i un P. Mestre de l'Ordre. El Vicari General, creient veure en la conducta de l'Abat, un perjudici per les regalies i dignitat episcopal, li certificà mitjançant ofici que per l'esdevenidor s'abstengués de portar bonet. L'Abat s'apressava a contestar-li respectuosament, remarcant el fet de no haver-se excedit en el que li tocava i en corroboració del que afirmava, retreia l'ús inveterat de portar el clergat secular, i en moltes ocasions el regular, singularment en la festa que a honor de Ramon Lull celebra la Universitat, el bonet. A més, recordava que l'Abat Torrens havia predicat a la Seu amb pectoral i bonet. ¡Així eren de formulistes aquella bona gent d'aquella època!

* * *

El cel de Mallorca, sempre tan ombrívol, adesiara alçava un dels seus vels tenebrosos i apareixien clarianes de llum confortadora. Per a ocupar la Seu Metropolitana de València, en moments ben compromesos, era nomenat un mallorquí benemèrit, el que aleshores era Bisbe d'Oriola i futur Cardenal Despuig. El duc de l'Alcúdia, en nom de S. M. i des d'Aranjuez estant, el 25 de gener, l'hi feia a saber i a més pregava a l'electe que, el més prest possible, s'encarregàs d'aquell arquebisbat, mentre venguessen les Butlles, en qualitat de Governador. I amb aquest motiu, el 9 de febrer es cantà a la Seu solemne tedèum. El dia 6 del mes següent, s'embarcava cap a la diòcesi de Jaén, per a la qual acabava d'ésser elegit Bisbe, el de Mallorca, Illm. Sr. Don Pere Rubio Benedicto. Els administradors del sant Hospici trobaven avinentesa d'enaltir el govern del Prelat, que cessava ací en el seu ministeri, amb aquestes justes i afectuoses paraules: *“La satisfacción que logra V. S. Illma. en su promoción a la Mitra de Jaén me la produciría también por el interés que me tomo en aquella sino privase a esta Diócesis de los beneficios que ha logrado baxo el Gobierno de V. S. Illma. y aunque*

tenga que sufrir su modestia mi dever me impone oy la obligación de expresarle que el Espíritu de paz y la prudencia que ha manifestado en su Gobierno, unidos a la caridad y benefisencia con los Pobres han hecho, y haran muy recomendable la memoria de V. S. Illma. a los Mallorquines que oy viven y deseoso de que los Venideros la conserven como es justo: He determinado colocar el Retrato de V. S. Illma. en la Casa Hospicio de la Misericordia con una inscripción al pié de ella expresiva del motivo a fin de que recuerde en todos tiempos a los Pobres que habitaran aquella Casa, y a los sugetos que la visiten en alivio de los mismos, lo que deven a V. S. Illma. como su singular bienhechor..." i seguien les signatures de Jordi Fortuny marquès de la Bastida, Jeroni Alemany, Dr. Gabriel Clar, Síndic Personer, etc.

El primer de maig, se sabia el nom del seu successor: era el Dr. Don Bernat Nadal, nadiu de la vila de Sóller, canonge de la Seu mallorquina, i Abreviador de la Nunciatura a Madrid. La Ciutat, per mitjà de Godoy, trobava propici el Rei i, conformement al seu prec, nomenava Bisbe de Mallorca a un mallorquí. Tot seguit, el tritlleig festívol de les campanes escampava la nova. Solemniament, el dia 4 a la tarda, i a requesta del capítol catedralici i la Ciutat, es cantava a la Seu el tedèum en acció de gràcies, que entonava el canonge Lectoral, Vicari General S. V. i cavaller de l'Ordre de Sant Joan, mossèn Nicolau Vilalonga; hi assistien el Comandant General, Regent, Batlle Major i la Ciutat, gremis, comunitats seculares i regulars, noblesa i oficialitat. Fins el dia 24 de desembre, no arribaren aquí les Butlles i el segell del Bisbe Nadal, ni el poder a favor de Don Guillem Abri Dezcallar que fou presentat; al Capítol canonical, assenyala aquest la data de possessori pel vinent 26, al matí.

En aquest dia, l'esmentat Dezcallar personalment es possessionava de la Diòcesi, segons el protocol establert. Els canonges Lobo i Serra, nomenats pel Capítol i amb hàbits de cor, acompanyaren el possessionari al cor, altar major i sacristia, on li posà la capa pluvial, mitra i bàcul pastoral un capellà d'honor del Capítol. Després, s'adreçava a la Sala Capitular, on l'esperaven els canonges amb hàbits negres i bonet, davant els quals féu el jurament agenollat i els donà l'abraçada de pau. Tot seguit, anava a la Cúria eclesiàstica i Palau. Un altre dia, visitava les Cúries temporal i de Caudals, on era rebut, respectivament, per l'Escriba de l'Acord i el Vicari General S. V.

El Bisbe Nadal, des de Madrid estant, pregava gentilment a la Ciutat que volgués ésser el seu padrí a l'acte de la consagració i aquesta, després d'estudiar el cas, li adreçava una lletra de resposta, en la que delegava al duc de l'Alcúdia perquè la representàs. La consagració se celebrava a l'església de PP. Agustins Calçats de St. Felip el Real, de Madrid, i de consagrant actuà l'Il·lm. Sr. Fr. Joan de Moya, arquebisbe de Farsàlia i confessor de S. M. i d'assistents els Il·lms. Felip Santa Maria, bisbe de Constança, auxiliar de Toledo i Atanasi Puyal Poveda, bisbe de Caristo; de padrí, l'Auditor General de la Rota, Froylan Calixte Cabanyes, en representació de la Ciutat de Mallorca.

El 28 novembre, s'enterava la Ciutat que el Bisbe era a Alacant, camí de la seva diòcesi i el secretari llegia la R. O. del Consell, en la que manava que fos servat el ceremonial prescrit per l'entrada dels Prelats. Els sacerdots, a la missa, diuen la oració *pro navigantibus*, tot demanant bon viatge per S. Il·lma., les armes del qual rumbejaven damunt el portal del Palau. A bord del bergantí del capità mallorquí Francesc Pujol i amb la bona companyia de trenta passatgers, feia el viatge el Bisbe Nadal i arribava al port de Campos, on desembarcà, el 30 de desembre, després d'haver pres redós alguns dies al port de Cabrera, a l'ombra protectora de l'oratori de la Immaculada, a presència de la qual escampava per primera volta el tresor de gràcies espirituals. La nit del 31, la passà a Lluchmajor i l'endemà dematí entrava a la Ciutat per la porta de Sant Antoni, i com que els Oficis divins de la Catedral encara no havien finit, féu camí a ca l'amic íntim don Guillem Abri Dezcallar i Olesa. En tant, venia una comissió capitular, composta dels canonges Nicolau Lobo i Miquel Serra, per saludar el Prelat; la Ciutat no n'envià, car no era costum de fer-ho quan S. Il·lma. havia ja entrat a Palma. Acabada la funció, acompanyat dels prenomenats canonges, s'adreçava a la Seu, a la porta de la qual era rebut pel Capítol, i després a l'altar major, capella de la Concepció i finalment al seu Palau, on rebia representacions de l'Oficialitat, Ministeris i diputacions del restants cossos de l'illa. El Bisbe eixia del Palau per tornar al Capità General la visita que aquest li havia fet anticipadament, tot just arribat a la casa Dezcallar. Mentrestant, els regidors marquès de la Bastilla i don Jaume Ignasi d'Olesa, comissionats per la Ciutat, puguen a veure el Bisbe i a parlar amb ell sobre el dia de l'entrada i solemnitat, i el fixen pel primer de febrer.

A les afores de la Porta Pintada, es posa una tenda de domàs,

semblant a la que es dreça anyalment, el 3 de maig, damunt la murada vora el convent de les monges de Sant Jeroni per a la benedicció dels fruits de tota l'illa. A l'entrada de l'esmentada porta, (una de les relacions anomena la de Santa Margarida) s'aixeca un altar i un soli. Al capvespre del dia assenyalat, s'ajuntava la Ciutat al convent de PP. Caputxins amb el Batle Major, que exercia les funcions de Corregidor, puix S. M. havia separat aquest càrrec del d'Intendent, on esperà l'Excm. Sr. marquès de Castelladosrius, Gran d'Espanya, Governador i Capità General de l'exèrcit i Regne de Mallorca, i ensems el Regent. Arribada l'hora, eixien tots del convent i prenien llurs seients col·locats a la part de l'Evangelí de l'altar preparat. I tot seguit que eren avisats que S. Il·lma., vestit d'or, arribava, s'apressaren a rebre'l i acompanyar-lo al seu sitial, a la part de l'Epístola.

Mentrestant, sortia per la porta d'Almoina la processó general, composta de gremis amb llur pintoresca varietat de penons que voletegen festívolament, Ordres religioses, parròquies, el Prest portant el *Lignum Crucis* sota pali, les vares del qual aguanten els Regidors cavallers, Jaume Joan de Vilalonga, Jordi de Puigdorfilà, Francesc Vilalonga Truyols, Nicolau Brondo Vilalonga, Nicolau Santandreu, Antoni Dameto Pueyo, marquès d'Ariany, comte de Montenegro, etc., i les dues fileres, en tant que passaven, saludaven amb profunda inclinació el Prelat, el qual paternalment els beneïa. Arriba finalment el Capítol, que va darrera la processó, abillats els canonges amb capes blanques de ric brodat, i tot seguit es col·loca vora el Bisbe, el qual dins la tenda improvisada fou vestit de Pontifical, mentre el Prest deixa el *Lignum Crucis* damunt l'altar. I llavors, tots incorporats a la processó, reprenia aquesta el curs interromput per la Porta Pintada, carrers dels Olms, Sant Jaume, Brondo, Verí, Sant Nicolauet, costa de Sant Domingo, Copinyes, plaça de Cort i dreta via a la Seu, acompanyat S. Il·lma. dels canonges assistents, domer, mestre de cerimònies, capellans d'honor, patges i criats, així com per la Ciutat, presidida pel Capità General, amb l'assistència del Regent, oficialitat i noblesa.

En el moment de passar S. Il·lma. sota l'arc de la Porta Pintada (i després d'ell ja no en passà cap altre), eren desaparats quinze morterets i els sorolls del tro es mesclaven amb el tritlleig llarg i intens de les campanes de totes les esglésies i convents de la Ciutat i, encara, amb la remor confusa de la multitud, abocada als balcons endomassats i finestres i al bell mig del carrer, amb l'ànima obses-

sionada per una mateixa idea i amb els esguards convergint a un mateix punt, Si ara retrotreim el record d'aquesta carrera en temps pretèrits, veurem que ja en temps del nostre Bisbe havia canviat. En els del Bisbe Lasso, la processó anava des de la Porta de Santa Margarida o també Pintada "per la part ampla del carrer de Sant Miquel" i en tant "anaven cantant y sonant los ministrils, apres comensaven lo respons *Ecce-Homo*, repetint aquell de tant en tant y prenint per lo carrer del Sagell cantaren lo himne *Iste confessor* fins arribar a la plassa de Cort, ahont comensaren lo respons *Sancta et Inmaculata*, reiterant aquell fins a les finestres del Ardiaconat, ahont comensaren *Ave Regina caelorum* fins a lo portal major de la Seu, en la qual plassa feren dos salves les dos companyies dels doscents, y en continent soltaren la artilleria de los baluards de la part de la Marina".

Arribat ja el Bisbe Nadal davant la porta major de la Seu, rebia del canonge assistent l'*asperges*, amb el qual se senyava ell primer i després beneïa i encensava tres voltes el poble, i tot seguit, s'arborava dins la buidor de les naus catedralícies el cant del te-dèum que la processó reprenia, mentre avançava dins l'augusta majestat del temple. I són dites les darreres oracions i S. Ilma. beneeix novellament el seu ramat espiritual, que s'apilota joiosament a l'entorn, content de contemplar el nou ungit del Senyor, triat de dins ell, de la mateixa sang i de la mateixa llengua, lligams ètnico-morals que estableixen forts corrents de simpatia. I després de la pastoral benedicció, s'asseia el Bisbe i abraçava un per un tots els Capitulars i, una volta desvestit dels ornaments i vestit dels hàbits corals, era acompanyat fins a la primera sala del Palau pels Canonoges i Dignitats, que rumbejaven formoses capes pluvials.

ANTONI PONS

(Continuarà)

L E S A R T S

EXPOSICIONS

JOAN FUSTER

Les exposicions se multipliquen, a l'extrem que sembla faltar salons per a allotjar-les, i, en aquesta secció, espai per a comentar-les amb l'amplitud que se mereixen.

En Joan Fuster és ben conegut, i ben apreciades del nostre públic les excel·lents qualitats de la seva pintura. Hem parlat del seu art anteriorment i no cal rectificar el nostre bon concepte. Només farem constar que la selecció de marines agrupades a la sala de la senyora Margarida Matheu, mantenen la frescor de la pinzellada i l'esplendor del color. Els assumptes simpàtics, pintats amb la il·lusió de descobridor de nous horitzons, li proporcionen temes que li permeten esplaiar la seva visió, com en la lluminosa costa de Cabrera i en els contrastos harmoniosos de la foscor de la Cova de les Roses que es reflecteixen en la mar blavenca.

Devora la brillantesa dels quadres, no desmereixen unes notes grises molt sentides.

NARCÍS PUGET

Ha tornat a exposar a les Galeries Costa i hem tornat a fruit del seu art personalíssim dins una marcada tendència sorollista. La seva forta personalitat, filla de la franquesa i de l'entusiasme, és tal vegada excessiva en quant es recolza en la preferència per alguns colors que el condueix sovint a repeticions cromàtiques.

Per les seves pintures fa desfil·lar la joventut eivissenca joiosa i endiu-menjada, acariciada pel sol i l'oratge, en el bullici de festes i festejaments.

La pinzellada, nerviosa; el color, atraient; gracioses i ondulants, les figures; vistoses, les teles; diàfan, l'ambient. És En Puget un artista complet amb les seves deficiències, com tots, però insistim, de gran força de sentiment i personalitat.

Esponàniament, marca les obres amb un segell inconfusible que es el que diferencia l'artista genial dels acomodaticis.

BARTOMEU LETE I LLUÍS ANDREU

A la sala de Margarida Matheu ens han delectat algunes obres que, modestament i en nombre limitat, presenten dos pintors joves. En Bartomeu Lete demostra apreciables facultats de pintor no sols pels encerts en l'aquarella *Apunt de platja* en la que maneja amb distinció transparents grocs i blaus, sinó encara més pel sentit del color que s'endevina en el modelatge i clarobscur de sanguines, entre les que se destaquen una testa i dos nus. Revela aptituds per a copsar la gràcia i el sentiment en lligar els traços suggerits per la seva idealitat amb una síntesi de les formes externes.

El seu temperament delicat sembla més idoni pels indicats treballs, en els quals cerca la bellesa, que pels altres més caricaturescs. La manera és clara i moderna.

Lluís Andreu (del qui ja ha apuntat la crítica una certa afinitat o influència d'En Joan Junyer) és també un pintor d'orientacions modernes, afins al seu temperament en quant caricaturitza les figures i les encaixa en línies serpentejants al ritme dels seus ensomnis.

També d'esperit inquiet, es mostra expressionista en *Russos*, colorista en *Pagesa*, i decoratiu en altres notes, si bé pel caire decoratiu resulta de vegades un poc embrollat. Una major simplicitat o claredat és recomanable per a afiliar-se a una certa branca de pintura d'avantguarda, en la que es cerca l'essència de la idea per reduir-la a la mínima quantitat d'elements plàstics, accentuant-se aquests i deslligant-se del que distregui, a l'objecte d'impressionar ràpidament i fortament.

F. W. KLEUKENS

El Prof. F. W. Kleukens ha omplert la gran sala d'exposicions del "Círculo Mallorquí" de litografies (la majoria de vistes ben enfocades de Palma i el seus entorns), de gran correcció de perfil i ombres parcament indicades, tot amb fluïdesa i discreció.

Res d'emocionant, ni inquiet; tot atraient i lleuger.

Les proves il·luminades és el que trobam menys simpàtic. Pel demés, demostra conèixer bé el seu ofici i tenir fina sensibilitat.

SALÓ DE TARDOR

Acaba d'inaugurar-se el Saló de Tardor a les Galeries Costa, amb l'assistència de les autoritats, invitats i artistes.

Dels més sincers elogis són mereixedors el senyor Costa, organitzador i ànima de l'exposició, i els pintors que han correspost dignament i segons les pròpies forces.

Els assumptes havien d'ésser extrets de la badia i port de Palma. Una gran part d'obres s'hi acomoden i les restants hi guarden qualque relació.

Les aportacions de nombrosos artistes de casa nostra i estrangers formen un conjunt bastant homogeni per a quedar velades les diferències subjectives i diversitat de tendències, des de les ultra-modernes fins a les detallistes de sabor clàssic, per l'encant i subtileza de la llum de Mallorca.

La dificultat de seleccionar una escala de valors, en la que figuren des de les més prestigioses signatures fins a les de neòfits en pintura, ens fa optar per la inserció dels noms dels pintors que hi prenen part tal com anota el catàleg: R. i E. Pou, R. Nadal, Mikomo, P. Barceló, B. Bauzà, B. Seguí, Joan Fuster, Palou, Mestres, Pajo, J. Pallicer, Barberan, Locenny, Rackley, Williams, Plaja, Armeiro, Sagristà, Fiol, L. Cerdà, Fuster Valiente, Cittadini, Schneider, Aguilera, Serra, B. Rotger, A. Rubió, J. Cerdà, M. Ramírez, P. Garau, Campomar i Erwin Hubert.

Aquest Saló de Tardor tal vegada no supera els anteriors, però tampoc no queda endarrerit, malgrat la restricció de tema. I poder afegir que artistes, públic, entitats i corporacions s'interessen més de cada dia per aquestes manifestacions artístiques és un èxit del que deuen tots felicitar-se, igualment els amants de l'art, com els de Mallorca.—B. B. C.

CONCERTS

DOLORS PORTA

Quan el passat mes de juny sentírem aquesta pianista junt amb l'Orquestra Simfònica de Madrid, quedàrem desitjosos de poder-la escoltar sola en un concert de piano, per tal d'apreciar els avenços fets, posats ja ben de manifest en l'ocasió esmentada.

L'anunci del concert que dia 7 donà al Teatre Principal la Srta. Porta ens interessà, doncs, vivament, puix que el programa (obres de Bach, Beethoven, Chopin, Mompou i Samper) comprenia una varietat d'estils que posava a prova les facultats de qualsevol artista.

I bé podem dir que la jove pianista demostrà tenir un temperament excellentment dotat per a l'art que cultivava. A desgrat de la manca de costum d'enfrontar-se amb un nombrós públic, sortí sempre ben airosa del seu comès i algunes interpretacions, com *L'absència de la Sonata op. 81, n.º 26*, de Beethoven; el *Preludi op. 28, n.º 15* i l'*Estudi en do menor, op. 10, n.º 12*, de Chopin; i el *Ritual de Pagesia*, de Samper, les matisà i digué com un mestre ja consagrat. Els aplaudiments de l'auditori premiaren merescudament l'esforç de la novella intèrpret.

Creim trobar-nos davant una notable futura concertista, si no desmaia en l'estudi i persevera sota la direcció de mestres que, com el seu actual, el pianista Gibert-Camins, la poden ben encarrilar i dirigir. Vagi el nostre encoratjament i la nostra felicitació a la Srta. Porta pels progressos aconseguits en poc temps, gràcies a la dura disciplina a què s'ha sotmès.—E. P.

CLAUDI ARRAU

El dia 14 d'aquest mes, tingué lloc al Teatre Principal un concert de la temporada dels de l'"Associació de Cultura Musical", a càrrec de l'eminent pianista Claudi Arrau.

La circumstància d'ésser aquest nom ja conegut, admirat i aplaudit del nostre públic havia despertat gran interès entre els aficionats a la música que acudiren al teatre, desitjosos de fruit altra volta del seu art exquisit, de la seva dicció pulquèrrima i del vellutat de la seva digitació.

No hem de donar a conèixer aquesta figura eminent de concertista de piano, ni hem de repetir el que ja tenim dit d'un pianista que la crítica seriosa de Barcelona i de Madrid considera com un del millors de l'actualitat. Precisament, en ocasió d'haver passat recentment Arrau per Barcelona, el nostre amic i col·laborador, l'admirat mestre Samper—indiscutiblement de major autoritat que nosaltres en la matèria—li dedica a "La Publicitat" frases tan laudatòries que ens eximeixen de fer avui la seva lloança.

El programa del concert era integrat per Beethoven, Mussorgski, Albéniz i Liszt. En la interpretació de tots ells, i sobre tot de Beethoven i de Mussorgski, podem dir que Arrau va atènyer la perfecció. Les *Variacions en fa major*, de Beethoven, i els *Quadres d'una exposició*, de Mussorgski, interpretats per ell són de les coses que recordarem sempre amb vertadera delícia. És aquesta última composició una interessantíssima suggerència que el músic rus, davant els quadros d'una exposició, sabé passar, amb un encert extraordinari, al pentàgrama. Era la primera vegada que s'executava a Mallorca i tots quedàrem amb el desig de sentir-la una altra vegada a aquest pianista eminent.

Hem de fer constar la satisfacció dels assidus concurrents a aquests

concerts de veure'ls altra volta domiciliats al Teatre Principal, marc el més digne per aquestes coses, per moltes raons.—A. S.

CAPELLA CLÀSSICA DE MALLORCA

Dia 27, al Teatre Principal, donà la "Capella Clàssica de Mallorca" una audició de nades populars, davant un públic nombrosíssim i selecte, nodrit, en bona part, per l'element estranger que es troba avui a Mallorca i que, des del primer concert d'aquesta agrupació coral, demostrà per a ella una gran admiració.

La festa resultà d'una distinció remarcable en tots els seus detalls. Els programes, que es repartiren amb gran profusió, estaven encapçalats amb un boix del segle XVIIe de la col·lecció Guasp, que representa el naixement de Crist; i la Capella—l'element femení de la qual portava el vestit popular de Mallorca amb la correcció pròpia de la primera meitat del vuitcents—es presentà sobre un fons de domàs vermell que cobria tot l'escenari del teatre i li donava l'aspecte senyorial dels palaus mallorquins.

Cal consignar també l'encert en la confecció del programa d'aquesta festa. A la primera part, que començava amb l'*Adeste fideles*, de Reading, al qual seguien J. S. Bach i C. Franck, hi figuraven tres delicioses nades populars estrangeres: una de francesa, harmonitzada per V. D'Indy; una d'alemanya, per Mn. Joan M.ª Thomàs; i una d'anglesa, del Cançoner Paxton. La segona part era dedicada a las nostres nades: Romeu, Pérez Moya, Cumelles Ribó, Millet i Lambert.

La interpretació de cada una d'aquestes obres per la Capella fou, a judici nostre, perfecta. Així ho considerà també el públic que omplia el teatre que no es cansava d'aplaudir als simpàtics cantors i al seu intelligent Director. La insistència d'aquests aplaudiments féu bisar la deliciosíssima cançó de V. D'Indy (*Pels fills d'Adam i Eva*), la de Cumelles Ribó (*El dimoni escuat*), i la de Lambert (*Fum, Fum, Fum*), última del programa.

Resumint: la festa del dia 27 al Teatre Principal fou una festa altament simpàtica i perfectament recixida. El millor elogi que es pot fer de l'excel·lent agrupació coral mallorquina és la unanimitat de criteri amb què ha estat jutjada, des d'un principi, pels més exigents. L. N. T., que s'alegra sempre de tota manifestació d'art vertader a Mallorca, i molt més si aquesta manifestació es duu a terme amb elements propis, felicita de cor la Capella Clàssica i el seu Director per l'èxit d'aquest concert.—A. S.

ÒPERA

"LA FIRA DE SOROTXINZI" I ALTRES OBRES

Per segona vegada, hem rebut la visita de la companyia d'òpera russa, que dirigeix el Mestre Ciril Slavianski d'Agrenev, la qual es presentà al Teatre Líric els dies 3, 4, 5 i 6 d'aquest mes.

Ben pocs dels artistes que constitueixen enguany l'elenc de dita companyia en formaven part quan aquesta es presentà al nostre públic, a començaments de l'any passat. El seu conjunt és, però, igualment perfecte i disciplinat com el de llavors. No sabriem fer un millor elogi del seu director, Sr. Slavianski d'Agrenev.

En la primera i segona representacions foren posades en escena "Boris

Godunov" i "Khovantxina" de Mussorgski. No hem de repetir ara el que ja diguérem d'ambdues obres quan van ésser posades per primer cop a Palma (1). Consignem únicament que la interpretació no va desmerèixer gens ni mica de la de l'altra vegada. Ervin Richter va encarnar "Boris" excellentment i féu gala de les seves notables dots de cantant i d'artista. Molt bé totes les altres parts, però per damunt de tot i superant-ho tot, el cor, un cor equilibrat, potent, magnífic de sonoritat en totes les cordes, especialment els baixos. És el vertader *divo* de la companyia i sols per tenir el goig de sentir-lo es podria assistir a aquestes representacions d'òpera russa. El que fallà, enguany com antany, fou l'orquestra; no per manca d'un bon conductor, sinó probablement d'assaigs i, segurament, per escassetat d'executants.

La representació de "Khovantxina" tingué les mateixes característiques que l'anterior. Els cors, esplèndids; molt bé els actors; el joc escènic, perfecte, si n'exceptuam, però, la coreografia del quart acte, massa convencional. A notar l'excellent "Marta" a càrrec de Nina d'Agrenev, i l'"Ivan Khovanski" interpretat per Richter.

La novetat d'aquest any la constituïa l'estrena a Palma de "La Fira de Sorotxinszi", de Mussorgski. Deim de Mussorgski, puix que fou aquest autor qui la va concebre sobre una obra de Gogol. Però quan morí Mussorgski, no la tenia encara acabada i va ésser Txerepnin qui la va instrumentar i en completà alguns fragments.

Està basada sobre una llegenda ucraniana, "La vestal roja", que serveix al compositor per a aprofitar temes populars d'Ucrània.

Obra acabada en les condicions dites, es fa difícil de dir a qui corresponen els encerts que de tant en tant hi apareixen. En conjunt, però, no és excessivament interessant, malgrat un segon acte ple de vida i comicitat, en el qual els actors russos reeixiren completament.

Entre el segon i tercer actes, l'orquestra va executar el quadre simfònic *Una nit a la Muntanya Pelada*, de Mussorgski. Ja hem dit que no és precisament l'orquestra qui més es lluí en aquestes representacions, però així i tot el director en sabé treure un bon partit i ens donà una interpretació ben acceptable de dita obra.

Finalment, el darrer dia s'anuncià un Festival de música russa. Una evidentíssima manca d'assaigs amb l'orquestra, un desig poc dissimulat per a acabar de pressa i embarcar-se els que ho havien de fer aquella mateixa nit, determinà, malgrat qualche remarcable interpretació d'algun dels números del programa, una baixa de nivell en el to de la darrera d'aquestes quatre vetllades d'art, que no acabaren com ens donaven dret a esperar-ho la intelligència del Mtre. Slavianski i les facultats dels seus col·laboradors.
—E. P.

TEATRE

"BOSC ENDINS"

El 30 de novembre, tengué lloc al "Saló Mallorca" la segona de les estrenes anunciades per la primera temporada de teatre regional. S'estrenà

(1) Vegi's L. N. T., n.º 38, febrer de 1931.

la comèdia dramàtica en tres actes, el primer dividit en dos quadres, "Bosc endins", de Gabriel Cortès.

L'autor no ens era, certament, desconegut. Recordàvem perfectament els seus assaigs de teatre unisexual i el seu èxit dins aquelles modestes possibilitats. Ara, ampliant el camp de l'escena, ens presenta una comèdia de costums mallorquins, on el tradicionalisme, que encarnen el "Sen Molinet" i "D. Antoni", el senyor de la casa, contrasta amb les doctrines materialistes que de llunyanes terres porta el seu fill "Joan". Enmig d'aquest doble ambient, l'autor ha teixit una rondalla fantàstica, que el "Sen Molinet" conta al final del primer acte, i que en acabar el darrer esdevé realitat, la qual fa obrir els ulls al fill pròdig que, penedit, retorna al bon camí.

Hi ha en aquesta obra moviment i emotivitat, i les figures que hi desfilen són prou nostres, malgrat l'estorç de l'autor per a reduir-les al pla d'una comèdia de tesi. La més ben traçada és sens dubte la del "Sen Molinet".

L'obra fou aplaudida a l'acabament de tots els actes, del quals es destaca el final del segon per la seva superior emoció.

La interpretació fou acurada, sobressortint Catina Valls en el paper de "Sor Magdalena", Francesc Forteza en el del "Sen Molinet" i J. Perelló en el de "D. Joan".

"MARIA-ÀNGELA"

El 14 de desembre, s'estrenà la tragèdia en quatre actes "Maria-Àngela", de Manuel Andreu Fontirroig.

Aquesta obra ve a enriquir el nostre teatre amb un nou gènere, del qual fins ara estava mancat. Les comèdies dels nostres autors d'antany no més havien retret—i algunes d'elles magistralment—la nota còmica i satírica dels costums indígenes, a base dels models de Mesonero, Moratín i Bretón, aleshores tan en voga. El gènere pròpiament dramàtic i la tragèdia restaven inèdits. L'obra que el Sr. Andreu Fontirroig avui ens presenta és un assaig reeixit del que els antics preceptistes haurien anomenat *tragèdia pastoral*, però sense l'amanerament de molts dels vells models. Hi ha moviment escènic, fluïdesa en el diàleg, concisió en els parlaments. Els personatges, presos de la nostra pagesia, no hi són falsejats, i vibren amb relleu propi. Hi ha, a més, una preocupació pel verisme en les situacions i per l'equilibri harmònic del conjunt.

L'obra fou aplaudida pel nombrós públic al final de tots els actes.

La interpretació fou prou ajustada, i es distingiren en primer terme Catina Valls en el paper de "Maria-Àngela", Cristina Valls en el d'"Aina" i Catarina Costa en el de "Margalida"; Francesc Forteza i J. Perelló en els de "L'Amo En Pau" i "Joan".

La nostra cordial felicitació als autors, i els més sincers vots per al nostre teatre renaixent.—G. C.

RECULLS DE FORA

Després de més de 200 anys de silenci, en aquest mes de desembre de 1932 ha reprès les tasques de bell nou el Parlament de Catalunya. Dia 5, tengué lloc, en el Palau de la Ciutadella, de Barcelona, la sessió preparatòria, presidida pel Sr. Ramon d'Abadal. Dia 6, tengué lloc la sessió oficial d'obertura, en la qual fou elegit President, per 67 vots, el Sr. Lluís Companys. Hi assistí el President de la Generalitat i el seu Govern. Les tropes reteren honors. El Parlament quedà definitivament constituït dia 14. En sessions successives presentà la dimissió el President de la Generalitat i Govern, i fou reelegit el Sr. Macià, qui reorganitzà el Consell, del qual sortí el socialista Serra Moret; es discutí i aprovà el reglament de la Cambra, i foren presentats, discutits i aprovats els pressuposts per a 1933.

L'activitat de les Corts espanyoles ha estat acaparada per la discussió dels Pressuposts de l'Estat per a 1933, que ha ocupat tot el mes, fins ésser aprovats en la sessió de dia 28 per 236 vots contra 20, després d'haver exigít el quòrum. En la discussió dels pressuposts de Guerra i Instrucció, pronuncià uns discursos impugnant la totalitat el diputat per Girona, compatrici nostre, Joan Estelrich. En discutir-se el pressupost d'Hisenda, l'aprofitaren els Srs. Sánchez Román, Guerra del Rio i Maura, per refermar els atacs a l'autonomia de Catalunya amb motiu de l'art. 47 que autoritza el Ministre per organitzar el traspàs de serveis.

A la Presidència del Consell de Ministres, a Madrid, es constituí, dia 1, la Comissió mixta de representants de l'Estat i de la Generalitat que ha d'organitzar el traspàs de serveis a Catalunya. En fou nomenat president el Sr. Carles Esplà, i secretari el Sr. Rafel Closes. Les actuacions de la Comissió començaren després, a Madrid i a Barcelona.

A Santiago de Galícia, es celebrà dia 12 una magna Assemblea Regional Galleguista pro Estatut gallec, amb l'assistència de nombrosos delegats i dels diputats Srs. Castelao, Picayo i Otero Picayo.

Desgraciadament, no és encara un fet la pacificació social d'Espanya. Durant el desembre, han seguit els esclats d'intranquillitat, amb vagues revolucionàries a Gijón, Salamanca i altres ciutats. Al Marroc, la nit de dia 19, fou descobert un complot al campament de regulars de Battazza que es proposava assaltar els depòsits d'armament. A Barcelona, a darrers de mes, es descobrí un important depòsit de bombes i fabricació d'explosius.

Dia 9, tengué lloc en el Palau del Senat, amb assistència del President de la República Sr. Alcalà Zamora, qui pronuncià un discurs, la sessió de clausura del Congrés Internacional de Radiotelegrafia.

* * *

A Ginebra, dia 12, es clogué la Conferència dels cinc, (Anglaterra, França, Itàlia, Alemanya, Estats Units), amb la signatura d'un acord,—que fou una alenada d'alegria per l'opinió pacifista internacional—que representa la tornada d'Alemanya a la Conferència del Desarmament i una clariana d'optimisme per l'èxit ulterior d'aquesta. L'acord es referia en primer terme al reconeixement per a Alemanya de la paritat de drets en qüestió d'armament.

La taula de la Conferència del desarmament es reunirà el 23 de gener i la Comissió general el 31 del mateix mes.

* * *

Dia 3, quedà solucionada la crisi alemanya amb el nomenament de Canceller a càrrec de Von Schleicher, en el govern del qual figuren alguns dels titulars dels ministeris del Gabinet Von Papen. El Reichstag fou obert dia 6, i reelegit per president el nacional-socialista Göring. El 9 de desembre, es féu públic la llicència forçada concedida per Hitler al seu lloctinent Igor Strasser, començament de descomposició, sembla, de l'hitlerisme, del qual arriben altres mostres.

* * *

De resultes de la sessió de la Cambra, en la qual, en tractar-se del pagament dels deutes de Guerra als Estats Units pel dia 15, fou rebutjada la confiança al Govern per 383 vots contra 57, presentà la dimissió el Gabinet francès de Mr. Herriot. El President Lebrun, després de les consultes, encarregà la formació del nou govern a Chautemps, i fracassat aquest en les seves gestions, cridà a Paul Boncour, socialista, el qual formà govern o base de radicals i radicals-socialistes, i es reservà, a més de la Presidència, la cartera de Negocis Estrangers.

Fins ara, únicament han complert llurs compromisos amb els Estats Units, Anglaterra, Itàlia, Txecoslovàquia, Finlàndia, Letònia i Lituània. Han deixat de pagar França, Bèlgica, Polònia, Estònia i Hongria.

* * *

L'Institut Internacional de Cooperació Intellectual, sota els auspicis de la S. de N., ha començat a publicar enguany un butlletí amb el títol de *Index translationum*, l'objecte del qual és de donar, trimestralment, la llista de traduccions editades en cada país.

En els sis primers mesos de 1932, Anglaterra ha traduït 181 llibres estrangers, els Estats Units 210, Alemanya 217, Espanya 305, Itàlia 347 i França 408. Aquestes soles xifres són ja eloqüents. Un munt d'ensenyances es desprèn de l'examen detallat de les diverses llistes.

* * *

El Comitè directiu de l'Oficina Internacional de Museus, presidit per Jules Destrée, Ministre d'Estat de Bèlgica, ha decidit la reunió d'una conferència internacional d'experts per a l'estudi dels problemes de la construcció dels museus, reunió que tindrà lloc a Madrid en 1933.

* * *

L'Orfeó Català ha fet pública la 3.ª convocatòria del VII Concurs Musical Eusebi Patxot Llagostera. S'ofereix un premi de 20.000 pessetes a la millor obra lírica per a l'escena en tres o més actes, sobre text català tot ell musicat. Els optants han d'ésser de terres de llengua catalana, o dur-hi almenys deu anys de residència. La propietat de les obres premiades queda a favor dels autors respectius. El terme d'admissió acaba dia 30 de juny de 1935. El Jurat és el mateix que ho sigué del XIII Concurs de premis musicals Concepció Rabell i Civils.

* * *

A Barcelona, fou solemnement inaugurat el 10 de desembre el "Casal del Metge", a la Via Laietana, amb assistència del President Macià i les altres autoritats.

* * *

El premi "Joan Creixells" 1932 fou adjudicat el dia de Santa Llúcia, 13 de desembre, per quatre vots en la cinquena votació, dels Srs. del Jurat, Just Cabot, Estanislau Duran Reynals, Miquel Llor i Vicenç Soler de Sojo a la darrera novel·la de Josep M.ª de Sagarra, *Vida privada*; contra tres vots, dels restants Srs. que formaven el Jurat, Prudenci Bertrana, Alexandre Plana i Joan Puig i Ferrer que votaren *Albada*, novel·la de Josep Selva.

* * *

Enguany, s'esdevenia la primera adjudicació d'un altre premi literari, el premi "Ignasi Iglésies", patrocinat per la Generalitat de Catalunya. Fou atorgat, a la cinquena votació, a l'obra *L'Hostal de la Glòria*, també de Josep M.ª de Sagarra, a la que disputà el triomf, fins a la darrera volta d'escrutini, l'obra *Pare de Família*, de Carles Soldevila.

Havien acudit al concurs noranta obres dramàtiques. D'aquestes 90, només vuit foren citades en la primera votació.

* * *

En el saló de retrats de la Universitat de Barcelona, es celebrà, dia 20, la segona festa de la Unió Interacadèmica, en la qual el P. Ignasi Casanovas, numerari de l'Acadèmia de Bones Lletres, llegí un interessant discurs sobre *La Cultura Catalana del segle XVIII*; i el Dr. August Pi i Sunyer, president de l'Acadèmia de Medicina, un altre sobre la *Missió de les Acadèmies i finalitat de la U. I. A.*

* * *

Organitzada per l'Associació de Comptables de Catalunya, fou inaugurada, dia 11, a la Llotja de Mar de Barcelona, una interessant exposició retrospectiva de documents mercantils.

* * *

Als vuitanta cinc anys d'edat, morí dia 10, a Vic, la seva ciutat natal, el poeta i novel·lista, Martí Genís i Aguilar, darrer supervivent de l'anomenat "Esbart de Vic" que integraren, amb ell, Verdaguer, Collell, Salarich, els germans Masferrer, i Serra Campdelacreu.

Era autor de: *Espurnes de ma llar* (Poesies); i de *Julita* (1870), *Mercè de Bellamata* (1878), *Sota un tarot* (1896), *Records de les Guillerries* (1887), *Novelles Vigatanes* (1899), *Passavents* (1900), *Narracions casolanes* (1907), i *La Reineta del Cadí* (1908) novel·les.

* * *

Dia 30, morí a Perpinyà Monsenyor Juli Maria Lluís Carselade du Pont, bisbe d'Elna i de Perpinyà. Encara que d'origen gascó, nat a Simorre (Gers, França) en 1847, l'illustre prelat (ho era del de 1899) fou sempre un gran català i un gran amic de Catalunya. "Jo som gavatx, solia dir, però la meva ànima és catalana". La seva afició als estudis històrics i arqueològics el dugué a fundar, en 1883, els "Archives Historiques de la Gascogne" i deu anys més tard, la "Société Archéologique du Gers" de la que era, en morir, el President.

A Mons. Carselade es deu la restauració de l'abadia romànica de Sant Martí del Canigó, esforç que la Societat Arqueològica de França li premià amb una medalla d'or (1906), i on l'any passat fou retornada, pels catalans d'aquesta banda, la campana *Martina* expatriada quan la guerra de la Independència. L'any 1914, presidí els Jocs Florals de Barcelona.

Entre les nombroses representacions que figuraven en l'acte del seu enterrament, s'hi comptava la de LA NOSTRA TERRA representada per Mn. Barceló.

A Madrid, morí dia 2 l'illustre compositor català Amadeu Vives. Nat a Collbató en 1871, als 14 anys era ja mestre de banda a un asil de Màlaga, i és prou coneguda la seva carrera d'èxits a Madrid, com autor d'obres líriques lleugeres: *Bohemios*, *Don Lucas del Cigarral*, *Maruxa*, *Doña Francisquita*. Fou, amb el Mestre Millet, organitzador de l'Orfeó Català, pel qual compongué *Els tres tambors*, *La Complanta d'En Guillem*, *La Fada de Banyoles*, *La Balanguera* i d'altres. El cadàver del Mestre Vives fou traslladat a Barcelona, on, el dia 4, el seu enterrament constituí una imponent manifestació de dol.

A Barcelona, morí dia 5 l'escriptor Pere Aldavert i Martorell, company de Guimerà i fundador amb aquell de *La Renaixença*, primer diari publicat en català.

A Ceret, morí als 83 anys l'escriptor rossellonès Mn. Esteve Caseponce, president dels Jocs Florals de la Ginesta d'Or, i autor de nombroses obres de literatura narrativa.

N O T I C I A R I

LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULLIANA I EL SEU MUSEU

La meritíssima Societat Arqueològica Lulliana acaba d'inaugurar el nou local per estatge social i Museu. L'acte fou tan senzill com solemne i emocionant. Les Autoritats i nombrosíssims socis i invitats hi foren presents. El President llegí un bell parlament en el que parlà de la vida de l'Arqueològica i de les seves tasques en el camp cultural de la nostra Pàtria durant mig segle, i dels èxits assolits, d'indiscutible transcendència, a honor i glòria de la nostra Mallorca. Féu esment del Museu, que agombola un passat artístic-arqueològic, un vertader tresor nostre, i del *Bolletí*, a les planes del qual col·laboraren les figures més ixents de la nostra cultura, i digué que els seus toms, ja en gran nombre, constitueixen una obra monumental, admirada de propis i estrangers.

El Batlle de la Ciutat felicità la Societat i desitja que aquest acte li serveixi d'estímul en el descabdellament de la seva obra de gran transcendència espiritual. A aquest desig uneix el seu, ben ardent, L. N. T., la qual es sent compenetrada també amb els ideals de la prestigiosa Societat.

PRO ESTATUT BALEAR

Com anunciàvem en el proppassat Noticiari, es celebrà al Palau de la Diputació l'Assemblea de Municipis de la Província, a la qual assistiren nombroses representacions de la nostra illa i d'Eivissa. El President de la Comissió Gestora féu un parlament en el que explicà el motiu de la reunió i l'allargà en consideracions sobre la utilitat que fóra per a les Balears la concessió de l'autonomia, almenys administrativa.

El Batlle de Ciutat es mostrà igualment entusiasta de la idea i afegí que si en el poble no hi ha ambient, cal fer-lo i treballar per encendre al cor dels mallorquins l'amor a la nostra personalitat prou definida. El Batlle d'Inca es dol que la nostra fesomia com a poble resti esfumada i per això convendria posar-la de relleu amb un Estatut i posar-la de manifest als restants pobles de la península, i sostreure-la de les disposicions generals que vénen de Madrid, moltes voltes perjudicials als nostres interessos. El Batlle de Felanitx remarca que Mallorca tengué personalitat pròpia, que cal fermar en un sol Estatut. És partidari d'una autonomia no sols administrativa sinó política. I en aquest sentit es manifesta el Diputat provincial i regidor Darder, qui afirma que la cultura i la llengua són els elements bàsics i visibles de la nostra personalitat. Com a final de l'Assemblea, fou pres l'acord que cada una de les tres illes redacti el seu Estatut i que la Diputació els acobli en un de sol i per això és nomenada una comissió.

UN ACORD DE L'AJUNTAMENT DE PALMA

L'Ajuntament de Ciutat acordà que la jornada dels obrers municipals fos baixada a quaranta quatre hores setmanals i que fos comunicat al Govern

i restants Ajuntaments, a manera d'exemple a seguir. Així, el nostre Ajuntament és estat el primer que ha reduït la jornada del treball.

LÍNIES PESQUERES DE LES BALEARS

La "Gaceta" de Madrid publica una disposició per tal d'harmonitzar els interessos dels armadors d'arts d'arrossegament i d'arts fixes. És modificada la línia de la costa de Mallorca i de Menorca, des de la qual deuran comptar-se d'ara endavant les distàncies. Igualment, pel que toca a Eivissa i Cabrera.

TELÈFON

S'ha inaugurat el telèfon al Pla de Na Tesa.

INAUGURACIO D'UNA EXPOSICIÓ D'HIGIENE SOCIAL

Enguany, ha quedat exposada a l'entrada de les nostres Cases de la Ciutat aquesta exposició. Les parets són plenes de cartells de diversos països amb gràfics allegòrics i estadístics dels estralls que causen les principals malalties socials. A l'acte de la inauguració, foren presents les Autoritats i s'hi feren parlaments a favor de l'exposició, que tant pot influir en la higiene i sanitat del poble, font de públic benestar.

UNA CONFERÈNCIA D'HIGIENE SOCIAL

El metge Dr. B. Obrador ha donat al saló de sessions una conferència sota el títol "Primers resultats de la inspecció mèdico-escolar a Palma". En ella, presentà al selecte públic que l'escoltava les primeres dades sobre el resultat obtingut per la Inspecció mèdico-escolar, creada per l'Ajuntament fa sis mesos. Després d'un reconeixement de quatre mil infants, n'ha tret una impressió pessimista. Bona part del cens escolar dóna indicis clars de malaltia sota diversos aspectes fisiològics i patològics, que seran combatuts amb la creació de dispensaris per a infants.

MÚSIC PREMIAT

En Josep Massot ha obtingut un premi en el Concurs Nacional de Música celebrat a Madrid per un treball titulat "Cançoner de Balears".

RUTES DE TURISME

Els diputats a Corts per les Balears, Carreres i Jaume, han pregat al Govern vulga construir a Mallorca les rutes de turisme, que se consideren més urgents, ja que els turistes anyalment passen del nombre de quaranta tres mil. Les susdites rutes de turisme són les que marquen els itineraris a Formentor, Coves del Drac i d'Artà, Cala Ratjada, Valldemossa, Miramar, Sóller, Andraitx i Estallencs.

També demanaren al Poder central la millora del port de Palma i que fos encarregat a l'enginyer en cap d'Obres Públiques un pla sencer d'obres hidràuliques.

MALLORCA, TERRA DE DESTERRAMENT ENCARA?

Ens maravella que a la Península encara no s'hagi modificat de criteri tocant a la nostra illa. Al començ de mes, arribaren desterrats ací quatre individus condemnats pel Tribunal de l'Audiència de Burgos. I això que

Mallorca és coneguda a tot arreu com a lloc preferit dels turistes. ¿És que els delinqüents seran castigats a la pena de fer un viatge i una estada de turistes?

PROJECTE D'URBANITZACIÓ

Fou constituïda una empresa per a portar a efecte la urbanització de Son Bauló, a la platja de Santa Margarida, en una extensió d'uns tres milions de metres quadrats. En el projecte hi treballen alguns arquitectes i enginyers. Els xalets i el pavelló de mar seran d'estil modern.

FOMENTANT EL CONFUSIONISME

La diada de la Immaculada i en sortir dels oficis divinals a la Seu, els fidels es trobaven inoportunament sollicitats, primer al portal d'Almoina i després al voltants del temple, per una colla de joves que oferien un setmanari amb la recomanació equívoca de catòlic, quan el seu caràcter primordial és la defensa d'un determinat règim polític. Aquest fet provocà el disgust manifest de no pocs fidels, que reprovaven el lloc triat pels propagandistes, d'altra banda vedat a tota manifestació política. Semblant imprudència es cometé, sembla, a Barcelona i potser en altres parts. "Aquests diaris —diu un periòdic barceloní comentant el fet— es diuen amb tota pretensió catòlics. Però allò que remarcablement són, espanyolistes i antirepublicans... Creiem a tothora que és una imprudència. I àdhuc una ofensa. Imprudència ja que suposa envair un clos que és de tothom, i no han d'anar pas els agents d'una empresa a acaparar-lo per a ells tots sols. I si d'altres diaris també catòlics deixen el lloc lliure, no és pas que els el regalin, sinó perquè tenen més seny i creuen que ni dins el temple ni entorn del temple, on hom només ha d'anar a resar, no està gens bé que sigui torbat per les lluites polítiques".

La festa de la Immaculada es celebrà amb la solemnitat de costum, amb lluminàries i draps als balcons i càntics a l'interior dels temples.

OBITUARI

A Madrid, on es trobava per afers del seu càrrec, morí l'ex-diputat a Corts i Director Gerent del Ferrocarril Palma-Sóller, D. Jeroni Estades. La seva personalitat reeixí en el camp de les activitats polítiques, que les posà totes al servei d'un ideal de tota la seva vida i al progrés de la seva ciutat nativa, Sóller. Don Jeroni, com vulgarment era anomenat, fou l'exponent de voluntats, i gràcies a això pogué portar a efecte l'obra del ferrocarril, una de les moltes que encobeïa. Des de les columnes dels setmanaris *Sóller* i *Heraldo de Sóller* i sota l'anonimat, escrigué articles amarats d'humorisme i enginy, i alhora polemitzà amb persones de solvència literària. Fou cap d'un partit local. Al Congrés, treballà perquè fos constituïda una carretera Sóller-Lluc i fos dragat el port d'aquesta Ciutat. Sóller agraïda als seus afanys el nomenà fill il·lustre.

També deixà el món dels vius, el vell republicà D. Francesc Vilallonga i Fàbregas, bibliòfil i amic dels artistes i de l'art nostrat. A precés d'un amic, havia començat escriure unes memòries de caràcter político-social sobre la societat mallorquina del segle passat, en la redacció de les quals segurament la mort l'haurà sorprès. Entusiasta de la política, milità tota la vida en les avançades del federalisme, i la seva lleialtat fou recompensada amb el càrrec de Batlle de la Ciutat de Palma.

HOSTES DISTINGITS

Ho han estat, aquest mes, l'ex-Ministre de Finances de la República Francesa, Mr. Marly, i el seu secretari Mr. Marchadeaut.

EL MAPA GEOLÒGIC DE MALLORCA

La Comissió Gestora de la Diputació prengué l'acord de fer un tiratge de dos mil exemplars del mapa geològic de la serra llevantina, obra del geòleg mallorquí, Bartomeu Darder, Catedràtic de l'Institut de Tarragona.

PLUGES

Durant aquest mes han caigut grans pluges, a conseqüència de les quals han vingut els torrents i s'han estimbat, rost avall, penyals als termes de Sóller i Estallencs.

FESTES DE NADAL

Són celebrades amb la solemnitat de cada any. També foren organitzades festes per als infants, amb donatius de l'Ajuntament, Diputació i particulars.

La Redacció solament es fa solidària dels treballs que no porten signatura. Dels articles signats en són responsables llurs autors.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

JOAN I. VALENTI I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio*, 40, baixos.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA